

คอลัมน์ “บางขุนพรหมชวนคิด” ฉบับวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2569
เมื่อความใสใจกลายเป็นนิสัยของสังคม

สุพริศร์ สุวรรณิก
นักศึกษาปริญญาเอก เศรษฐศาสตร์การเงินครัวเรือน
University of Wisconsin-Madison สหรัฐอเมริกา

ก้าวเข้าสู่เดือนแห่งความรัก หลายคนมักนึกถึงความสัมพันธ์โรแมนติกระหว่างคนสองคน แต่หากมองให้กว้างออกไป ความรักอาจไม่ได้จำกัดอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว แต่ยังสะท้อนอยู่ในวิถีที่ผู้คนปฏิบัติต่อกันในชีวิตประจำวัน ในพื้นที่ที่เราใช้ร่วมกับคนแปลกหน้า โดยไม่จำเป็นต้องรู้จักกันมาก่อนเลย

ความรักในความหมายเช่นนี้อาจไม่ได้ปรากฏผ่านคำพูดหรือการเฉลิมฉลองใด ๆ แต่อยู่ในรายละเอียดเล็ก ๆ ของการอยู่ร่วมกัน นั่นคือ **ความสุภาพ ความเกรงใจ และการเคารพพื้นที่ของกันและกัน** ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

สำหรับประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ผู้ที่ติดตามข่าวต่างประเทศอาจรู้สึกว่บรรยากาศความสุภาพและความเกรงใจในพื้นที่สาธารณะดูเหมือนจะลดลง ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมที่เข้มข้นขึ้น การแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ผ่านการกลั่นกรอง การไม่ขอโทษ หรือการพูดจาเชิงเผชิญหน้ากัน ในบางมุมมองก็อาจตีความว่า เป็นสัญลักษณ์ของความจริงใจหรือความเข้มแข็ง จนทำให้ภาพรวมของสังคมดูแข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ออนไลน์และเวทีสาธารณะ

แต่ในอีกด้านหนึ่ง หากสังเกตในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะจากประสบการณ์การใช้ชีวิตในสหรัฐฯ ของผู้เขียนเอง จะพบว่ารายละเอียดเล็ก ๆ ที่สะท้อนการเคารพต่อผู้อื่นยังคงดำรงอยู่ในหลายบริบท ไม่ว่าจะเป็นการหยุดรถให้คนข้ามถนน การจับประตูไว้ให้คนด้านหลังที่กำลังเดินตามเข้ามาไม่ถูกประตูชนหน้า หรือการต่อคิวอย่างเป็นระเบียบ พฤติกรรมเหล่านี้อาจไม่ได้โดดเด่นจนเป็นข่าวใหญ่ แต่เป็นรูปแบบหนึ่งของ **“ความรักในระดับสังคม”** ที่ซุกซ่อนอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่ไม่ต้องโรแมนติก แต่ทำให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างและความเร่งรีบของสังคม

ขณะเดียวกัน ก็ต้องยอมรับว่าพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นสม่ำเสมอในทุกเมืองของสหรัฐฯ หรือในทุกสถานการณ์ (โดยเฉพาะในมหานครนิวยอร์กหรือนครชิคาโก) ความเร่งรีบและความหนาแน่นของชีวิตเมืองอาจทำให้ผู้คนให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพมากกว่าความละมุนทางสังคม

ความหลากหลายเช่นนี้สะท้อนว่า สหรัฐฯ ไม่ใช่แบบอย่างที่มีสมบูรณ์แบบ หากเป็นเพียงหนึ่งในตัวอย่างของสังคมที่กำลังพยายามหาจุดสมดุลของตนเอง บางขุนพรหมชวนคิดวันนี้จึงขอพาทุกท่านมาสำรวจวัฒนธรรมในรายละเอียดเล็ก ๆ ที่สะท้อนวิถีคิดของสังคมในประเทศมหาอำนาจกันครับ

วัฒนธรรมมักเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างลึกซึ้ง หลายครั้ง ผู้คนอาจรับรู้เพียงความรู้สึกว่า “อยู่ที่นี่แล้วสบายใจ” หรือ “ทำไมที่นี่ดูดีจังเลย” โดยไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน **ความน่าอยู่**

ของสังคมจำนวนหนึ่งจึงไม่ได้เกิดจากกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากพฤติกรรมเล็ก ๆ ที่ผู้คนเลือกทำต่อกันซ้ำ ๆ จนกลายเป็นนิสัยร่วมของสังคม

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ แนวคิดที่ว่าถนนเป็นพื้นที่สาธารณะของทุกคน ในหลายเมืองของสหรัฐอเมริกา รถยนต์จะหยุดให้คนเดินข้ามถนนก่อนเสมอ การกระทำเช่นนี้ไม่ใช่เพียงความมีน้ำใจ แต่สะท้อนการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่เปราะบางกว่า และในอีกความหมายหนึ่ง อาจมองได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของความห่วงใยต่อชีวิตของผู้อื่น แม้จะเป็นเพียงคนแปลกหน้าที่เดินผ่านกันเพียงชั่วครู่

ในทำนองเดียวกัน การจับประตูไว้ให้คนที่เดินตามมาไม่ถูกชน การกล่าวคำว่า “Excuse me” เมื่อเดินผ่านผู้อื่น หรือการรอคิวอย่างเป็นระเบียบ อาจดูเป็นเพียงพฤติกรรมเล็กน้อย แต่สิ่งเหล่านี้สะท้อนการยอมรับการมีอยู่ของผู้อื่น เป็นการบอกอย่างเงียบ ๆ ว่าเราไม่ได้อยู่ในพื้นที่นี้เพียงลำพัง และการกระทำของเราส่งผลต่อผู้อื่นเสมอ

การต่อคิวยังสะท้อนแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าบุคคลจะมีฐานะ ภาษา หรือสถานะทางสังคมอย่างไร เมื่ออยู่ในแถว ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน ในทางกลับกัน ปัญหาของหลายสังคมที่ต้องเผชิญกับการแซงคิวอยู่เสมอ อาจไม่ได้อยู่ที่คนไม่รู้จักระเบียบ แต่เกิดจากการยอมรับโดยปริยายว่าบางคนสามารถข้ามกติกาได้ ซึ่งค่อย ๆ ทำให้ความไม่เท่าเทียมกลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน

ภาษาของความสุภาพก็ทำหน้าที่คล้ายกัน คำว่า “Sorry” ในวัฒนธรรมอเมริกันไม่ได้ผูกกับการยอมรับผิดเสมอไป แต่เป็นภาษาทางสังคมที่ช่วยลดแรงเสียดทานระหว่างคนแปลกหน้า เป็นการแสดงให้เห็นว่าการกระทำของเราส่งผลต่อผู้อื่น ขณะที่ในบางวัฒนธรรม การขอโทษอาจถูกผูกกับศักดิ์ศรี จนทำให้หลายคนหลีกเลี่ยงการกล่าวคำดังกล่าว แม้จะช่วยคลี่คลายสถานการณ์ได้ก็ตาม

อีกมิติหนึ่งคือการเคารพเวลาและพื้นที่สาธารณะ การมาสายโดยไม่แจ้งล่วงหน้าถูกมองว่าเป็นการไม่ให้เกียรติ เพราะเวลาถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของผู้อื่น เช่นเดียวกับการไม่ส่งเสียงดังในรถไฟ (แน่นอนว่าไม่ใช่รถไฟใต้ดินในนิวยอร์กหรือชิคาโก) หรือห้องสมุด ซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมของการควบคุมตนเองเพื่อให้ผู้อื่นใช้พื้นที่ร่วมกันได้อย่างสบายใจ

สิ่งที่ผู้เขียนสังเกตเห็นจากตัวอย่างเหล่านี้ ไม่ใช่ว่าสังคมอเมริกันดีกว่าหรือเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมแบบ¹ หากแต่เป็นการออกแบบกติกาทางสังคมที่ทำให้คนไม่จำเป็นต้องมีน้ำใจเป็นพิเศษ ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่สร้างภาระให้ผู้อื่น

ในขณะเดียวกัน สังคมไทยก็มีความรักในอีกรูปแบบหนึ่งที่เข้มข้นไม่แพ้กัน คือ ความอบอุ่น ความช่วยเหลือเกื้อกูล และความผูกพันระหว่างผู้คนในชีวิตประจำวัน (ส่วนหนึ่งสะท้อนจากการเรียก “พี่” เรียก “น้อง”

¹ ญี่ปุ่นหรือประเทศที่พัฒนาแล้วอื่น ๆ ในยุโรป ก็พบเห็นตัวอย่างที่ผู้เขียนยกมาข้างต้นเช่นกัน

แม้กระทั่งกับคนที่เราไม่รู้จัก) ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมจึงไม่ใช่การ
ลอกเลียนแบบ แต่เป็นการเลือกสิ่งที่จะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้นภายใต้บริบทของตนเอง

ท้ายที่สุด จุดเริ่มต้นของสังคมที่ดีอาจไม่ได้เกิดจากนโยบายสาธารณะเพียงอย่างเดียว แต่อาจเริ่มจาก
รายละเอียดเล็ก ๆ ที่เราเลือกทำต่อกันได้ในทุกวัน...

เพราะบางครั้ง ความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุด อาจไม่ได้อยู่ในคำพูด หากแต่อยู่ในวิธีที่เราปฏิบัติต่อคนรอบตัว
แม้เขาจะเป็นเพียงคนแปลกหน้าที่เดินผ่านกันเพียงชั่วครู่เท่านั้นครับ

**** บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของหน่วยงานที่สังกัด ****